

Socialistický internacionalismus jako faktor obránné síly členských států Varšavské smlouvy

Ve vztazích mezi státy, které mají společné zájmy, se stále zřetelněji prosazuje tendence k internacionalizaci základních oblastí jejich společenského života. Národní měřítka již nepostačují k zajištění potřebného rozvoje výrobních sil, k zabezpečení surovinových zdrojů a k realizaci sociálních přeměn.

Ústřední místo v prosazování sociálního pokroku zaujímá socialistické společenství v čele se Sovětským svazem. Komunistické a dělnické strany a vlády těchto zemí usku- tečňují politiku ekonomické, vědecké a kulturní spolupráce s ostatními státy. Usilují o zabezpečení základních potřeb pracujícího lidu, o postupné překonávání sociální nerovnosti mezi státy, cílevědomě bojují proti nebezpečí války. Pod vlivem socialistického společenství roste sociální základna pokrokových sil ve světě, vytváří se nový, v historii dosud neznámý typ mezinárodních vztahů.

Proti této linii internacionalizace o široké sociální základně podporované mírumilovnými lidmi ve světě se staví síly, které svým třídním postavením cítí ohrožení vlastních kapitalistických zájmů. V dějinách politiky imperialismu vždy, kdykoli se porobené národy pokoušely osvobodit, následovalo použití násilných prostředků. Ani dnes tomu není jinak. Reakčnost politiky mezinárodního imperialismu se nezměnila, nabývá jen na zastřenější, ale přitom ostřejší podobě.

Vědecká teorie marxismu-leninismu dává komunistickým stranám spolehlivá kritéria pro odhalení zdrojů posunu politiky USA a Severoatlantického paktu doprava. Ne- skrytá orientace vládnoucích kruhů USA na „globální vojenskou sílu“ je základním ukazatelem prosazování koncepce světové vlády. Povšimněme si však dalších neklam- ných objektivních ukazatelů, které zcela zřejmě svědčí o skutečných zájmech po- litiky USA a jejich spojenců.

Vývoj, výroba a hromadění nových stra- tegických prostředků války slouží reakčním silám k vytváření hrozby socialistickým zemím, zejména Sovětskému svazu. Jak velké nebezpečí tím hrozí lidstvu, potvrzu- jí strohá fakta. Již v polovině 70. let do- sáhly vojenské výdaje USA pětinasobku oproti výdajům před 2. světovou válkou. V posledních dvaceti letech (1960—1980) se vojenské výdaje USA v programu „ná- rodní obrany“ zvýšily ze 45 na 135 miliard dolarů, tedy na trojnásobek. Jen v období 1981—1985 je plánován 2,2krát vyšší růst výdajů na přípravu války. Již v roce 1985 mají tyto výdaje dosáhnout částky 303,9 miliardy dolarů a v roce 1986 již 342,7 mi- liardy dolarů. (Srovnej: Kdo ohrožuje mír, Naše vojsko, Praha 1982, s. 58.)

Velké nebezpečí pro mír představuje ekonomická a sociálně politická základna kapitalistických států pro výrobu a zavá- dění nových druhů jaderných zbraní. V scu- časné době je v nesocialistickém světě

k dispozici okolo 500 jaderných reaktorů, které zpracovávají více než 30 tun plutonia za rok. Roste počet členů „jaderného klubu“. USA uskutečňují svůj záměr „budovat nezaniklé strategické spojové systémy, modernizovat bombardéry, zvyšovat přesnost zásahu a sílu balistických raket umístěných v ponorkách, vyvíjet střely s plochou dráhou letu umístěné na námořních základnách i nové, silnější a dokonalejší balistické rakety, odpalované z pozemních základů“. (Rudé právo, 31. 5. 1982, s. 6.)

Ohrožení zejména evropských národů představuje rozhodnutí NATO o výrobě a rozmístění raket středního doletu v západní Evropě. Tyto rakety mají vytvořit možnost realizovat koncepci tzv. eurostrategické války. V souladu s ní má být vytvořen takový komponent jaderné výzbroje, s jehož pomocí by bylo možné bez použití strategických útočných sil, rozmístěných na území USA, rozpoutat a vést jadernou válku proti SSSR a dalším socialistickým státům.

Dalším ukazatelem skutečného zájmu imperialistické politiky je podpora reakčních režimů, cílevědomé sjednocování protisocialistických a zejména protisovětských sil.

USA a jejich spojenci v NATO systematicky vytvářejí protisocialistickou frontu. Nevynechávají žádnou příležitost k podpoře protilidového hnutí a k potlačení osvobozenického boje. Svědčí o tom spolupráce s pekinským vedením, podpora izraelských agresorů, pomoc Velké Británii k udržení jejího panství na Malvinských ostrovech a vytváření nových ohnisek střetu s pokrokovými silami v jihovýchodní a jižní Asii, na Blízkém východě, v jižní Africe a na dalších místech.

Značné jsou též výlohy imperialismu na aktivizaci protisocialistických sil uvnitř zemí reálného socialismu, soustředěné zejména k nastolení protilidového režimu v Polsku. Ve všech těchto případech jde o neklamné projevy strategie imperialismu obklopit vojenskými prostředky socialistické země a současně působit dovnitř so-

cialistického společenství s cílem oslabit jeho jednotu.

K tomu, aby politické kruhy Pentagonu prosadily koncepci zbrojení a přípravu války, potřebují podporu širší veřejnosti nebo alespoň její pasivní postoj. Proto věnují značnou pozornost psychologickému zpracování veřejnosti a ideologické diverzi proti socialistickým zemím. Téměř denně jsou zveřejňovány různé zprávy o růstu sovětské vojenské síly, na knižním trhu se objevují publikace s obsahem scénáře třetí světové války, které líčí vpád sovětských tanků na západ. Jejich autory jsou často oficiální osobnosti, včetně ministrů, senátorů atd. Právě pro ně vyrábějí CIA, Pentagon a štáby NATO speciální rozbor jakoby tajných, ale v podstatě záměrně falšovaných informací o „nesmírných vojenských možnostech“ SSSR a Varšavské smlouvy a o „neuvěřitelné, katastrofální slabosti NATO“. Jedním z nich je studie amerického ministra obrany „Sovětská vojenská síla“. Uzpůsobená fakta o domnělé převaze Sovětského svazu v oblasti strategických a operačně taktických jaderných zbraní a v konvenčních bojových prostředcích měla zdůvodnit veřejnosti, proč USA musí usilovat o nové typy zbraní.

Rozpaky, s jakými byla studie přijata, vyjádřil výstižně západoněmecký časopis Der Spiegel. Kromě přiznání, že studie nenabízí žádné hodnověrné srovnání amerického a sovětského vojenského potenciálu, připustil, že jde o záměrné a systematické zdůrazňování amerických slabín a sovětských předností, aby byla získána veřejnost pro zbrojení. Závěr úvahy Spiegelu nepotřebuje komentáře. „Když Reaganův tým bez přestávky bombarduje hrou čísel a čísla pak používá nesystematicky a mylně, pak to nemá nic společného ani s korektní analýzou, ani s chytrou politikou nebo dokonce s diplomacií.“ (Der Spiegel 1981, č. 41, s. 170.)

Vzhledem k nebezpečné politice imperialismu a zájmům vojenskoprůmyslového komplexu USA musí být trvalé mírové úsilí Sovětského svazu a ostatních socialistických států zabezpečeno jejich společnou obrannou silou.

Funkce socialistického internacionalismu při upevňování obranné síly členských států Varšavské smlouvy

Socialistický internacionalismus se rozvíjí jako teorie i praxe proletářského internacionalismu. V podmínkách reálného socialismu dochází k těsnějšímu spojení třídních, národních a státních zájmů. Vytváří se tak široká sociální základna, v níž dělnickou třídu a spolu s ní převážnou

většinu obyvatelstva socialistických zemí pojí společné základní zájmy a cíle.

Mezi společné základní zájmy patří zajištění obrany socialistických vymožeností každého členského státu Varšavské smlouvy. Tento internacionální zájem může být zabezpečen za předpokladu dostatečné

obraně síly socialistického společenství. Proto patří k trvalým úkolům komunistických a dělnických stran prohlubovat revoluční solidaritu lidí socialistických zemí. Na XVI. sjezdu KSČ tuto potřebu charakterizoval soudruh L. I. Brežněv slovy: "... musíme neustále upevňovat jednotu bratrských zemí, jejich všestrannou, stále hlubší spolupráci ve všech oblastech a nejrationálnější spojovat síly a zdroje v zájmu každé naší země a celého společenství." (XVI. sjezd KSČ, Svoboda, Praha 1981, s. 313.)

Z praxe a teorie budování a zabezpečování obrany socialismu vyplývá, že socialistický internacionalismus je:

— vyšší typ sociálně politického vztahu, který proniká všemi oblastmi společenského života,

— ideologie shodných zájmů dělnické třídy a jejích spojenců — těch národů a států, v nichž vládne dělnická třída,

— vědecký princip sjednocování a regulace společných zájmů.

Socialistický internacionalismus jako jedna teorie a praxe působí rozličnými formami na jednotlivé složky společenského života. Jeho praktické výsledky se projevují v dosažené úrovni integrace ekonomiky, v koncentraci vědeckého úsilí na řešení potřeb společenského rozvoje a zajištění obrany, ve sblížování společenských tříd, národů a sociálních skupin, ve sblížování socialistického, včetně vojenského, způsobu života, v prohlubování společných rysů výstavby ozbrojených sil.

Socialistický internacionalismus jako vědecká ideologie se obohacuje na základě praxe výstavby a obrany bratrských zemí. Teoretický odkaz klasiků marxismu-leninismu rozvíjejí svou činností komunistické a dělnické strany. Zvláště sjezdy KSSS poskytují hlubokou analýzu mezinárodní situace, vývoje třídních sil a ukazují možnosti jak dosáhnout toho, aby se nezvyšovala pravděpodobnost uvolnění ničivých sil, jimiž vládnou reakční imperialistické kruhy.

Socialistický internacionalismus, jak vyplývá z jeho podstaty, je faktorem, který integruje především sociálně politické vztahy. Tato jeho základní sjednocující funkce má zvláštní význam pro upevňování obranné síly členských států Varšavské smlouvy.

Socialistická vojenská věda používá pojmu "síla" v jeho materiálním i duchovním významu. Představa jakékoli síly vychází z koordinovaného působení faktorů, které ji tvoří a umožňují její koncentrované využití. Podle sovětské vojenské vědy zasluhuje zvláštní pozornost při analýze obranné síly její sociální charakteristika.

V tomto smyslu vyjadřuje pojem obranná síla způsob spojení jejích jednotlivých faktorů (potenciálů), podmíněný charakterem společenských vztahů. Tato síla je výslednicí vzájemného působení tříd, politických stran i historických osobností v konkrétní době. V. I. Lenin doceňoval při hodnocení síly uvědomělosti a přesvědčení mas. K tomu napsal, "Podle naší představy je stát silný uvědomělostí mas. Stát je silný tehdy, když masy všechno vědí, mohou všechno posoudit a dělají všechno uvědoměle." (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 26, Praha 1956, s. 246.) V souvislosti s válečnou situací na jiném místě Lenin zúraznil: "... My můžeme vést válku proto, že masy vědí, zač bojují, a chtějí bojovat přes neslýchané útrapy... a přitom vědí, že přinášejí strašlivé, nepřiměřené těžké oběti, když hájí svou socialistickou věc..." (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 29, Praha 1955, s. 58.)

Z toho je možné usuzovat, že odpovídající představu o skutečné obranné síle spřátelených socialistických států může poskytnout až objektivní zhodnocení všech rozhodujících faktorů, z nichž sestává.

Socialistická vojenská věda považuje pojem obranná síla členských států Varšavské smlouvy za komplex reálných materiálních a duchovních faktorů, které vyjadřují možnosti socialistického společenství — Sovětského svazu a ostatních socialistických států — udržovat vysokou bojovou připravenost ozbrojených sil k obraně socialistických vymožeností a připravenost lidí ke spolehlivému řešení ekonomických, vědeckotechnických, sociálních, ideologických a vojenských úkolů.

Komplexní, syntetické pojetí obranné síly zvýrazňuje funkce faktorů integračního charakteru. Prohlubování internacionalizace kolektivní síly členských států Varšavské smlouvy se opírá o hlavní vojenskou sílu Sovětského svazu a o přiměřený podíl ostatních bratrských zemí. Děje se tak na základě rovnoprávnosti, vzájemné spolupráce a pomoci, dobrovolnosti, ale také povinnosti a odpovědnosti každého členského státu Varšavské smlouvy za obranu společných třídních zájmů. Jaké hlavní funkce, vzhledem k obranné síle socialistického společenství, plní socialistický internacionalismus?

Z hlediska teorie a praxe můžeme rozlišit tři základní funkce internacionalismu.

Za prvé funkci sjednocující, integrační. Projevuje se jako postupný proces sblížování základních zájmů, jako překonávání sociálních rozdílů, které brání vzájemnému porozumění. Dialektika internacionalních a národních zájmů vyžadává kritérium posilování celku, který na své vyšší

úrovni rozvoje může zabezpečit specifické potřeby jednotlivých socialistických států. Podíl každého státu na obranné síle organizace Varšavské smlouvy je účinný za předpokladu, že se řídí požadavky integrované síly a že se stává její organickou součástí.

Za druhé, dokonalejší integrace vyžaduje, aby sjednocování síly dosahovalo stále vyšších organizačních forem. Internacionalizace obranné síly tedy rovněž znamená plnění funkce organizační. Praktické vyjádření této funkce nacházíme v organizaci Varšavské smlouvy a jejích jednotlivých strukturách. Zdokonalování organizačních struktur bezprostředně souvisí s možností efektivního řízení a ovlivňování všech činností, které se podílejí na zabezpečení obranyschopnosti společenství Varšavské smlouvy i jednotlivých členských států. V úloze subjektu řízení procesu integrace vystupují nejvyšší orgány a představitelé komunistických stran, státu a vojenská činitele.

Za třetí, socialistický internacionalismus působí motivačně na upevňování obranné síly. Jeho ideje i reálná sounáležitost s bojovým svazkem spřátelených států a jejich ozbrojenými silami dává pocit jistoty, bezpečnosti, síly a odhodlání vystoupit proti společnému nepříteli, který by se pokusil ohrozit pokojnou práci lidí socialistického společenství. V podmínkách nebezpečí jaderné války a vyhrožování vojenskou silou NATO má naději na úspěch jen společná obranná síla socialistických zemí, v níž rozhodující podíl připadá Sovětskému svazu. Přesvědčení o tom, že je možné spoolehnout se na internacionální pomoc spřátelených armád, je silným motivačním činitelem při utváření morálně politické jednoty ozbrojených sil států Varšavské smlouvy.

Funkce socialistického internacionalismu působí průnikově na strukturu obranné síly Varšavské smlouvy a na vývoj a zvyšování možnosti jejich potenciálů. Jak známo, materialističtí vojenští teoretikové usuzují na výslednou úroveň obranné síly prostřednictvím systému potenciálů. Zatím jsou však převážně vydělovány potenciály: ekonomický, sociálně politický, vědecký, morálně politický a vojenský. Každý z nich, stejně jako způsob jejich spojení, je ovlivňován vztahy internacionalismu. Zákon funkčního spojení faktorů (potenciálů) ve společnou sílu se projevují formou spojování, doplňování a rozvíjení potřebných vlastností, ale také překonáváním vlastností nežádoucích.

Působení socialistického internacionalismu v jeho sjednocujících, organizačních a motivačních funkcích se projevuje v kvali-

tě jednotlivých potenciálů a integrované obranné síly.

Ekonomický potenciál a jeho rozvoj tvoří materiální základ obranné síly socialistického společenství. Schopnost zabezpečit obrannou sílu bojovou technikou, prostředky řízení a dopravy, potravinami a dalšími nezbytnými prostředky závisí na stupni rozvoje výrobních sil, na sladování hospodářských programů členských států Varšavské smlouvy. Plánovitý rozvoj ekonomické integrace umožňuje řešit s dostatečnou efektivitou vývoj moderní vojenské techniky a zbraní, které by vyvážily snahy vojenskoprůmyslového komplexu imperialistických států dosáhnout rozhodující technické převahy. Idea internacionalismu nachází materiální ztvárnění nejen v dokonalejších obranných prostředcích, ale také ve formě společného užití vojenských prostředků. Internacionální spolupráci se dosahuje vyšší formy unifikace bojových prostředků a způsobů jejich případného použití.

Sociálně politický potenciál zahrnuje možnosti dělnické třídy, rolnictva, inteligence a dalších sociálních skupin bez rozdílu národnosti řešit pod vedením komunistické strany úkoly budování vyspělé socialistické společnosti a zabezpečovat potřeby upevnění obranyschopnosti jednotlivého státu v systému organizace Varšavské smlouvy. Ukazatelem úrovně sociálně politického potenciálu je sblížení zájmů dělníků, rolníků a inteligence, jejich semknutost na bázi stěžejních zájmů socialistické společnosti. Zapojení nejširších mas do řešení závažných úkolů obrany socialistických vymožeností, aktivita a iniciativa při zdokonalování spolupráce mezi jednotlivými státy svědčí o stupni dosažené integrace při prosazování společného zájmu.

Zvláštní úlohu ve sjednocování sociálně politického potenciálu mají komunistické a dělnické strany. V jejich činnosti se koncentruje vědecké poznání konkrétní historické situace s programováním budoucího vývoje a s volbou účinných opatření v mezinárodním a vnitropolitickém měřítku. Komunistické a dělnické strany musí brát v úvahu nejen síly potenciálního nepřítelů, ale také vlastní možnosti vytváření integrální síly, zejména pak dosaženou úroveň rozvoje potenciálů obranné síly. Toto reálné zhodnocení vlastních sil umožňuje předvídat s vysokou pravděpodobností vývoj vojenskopolitické situace.

Vědecký potenciál obranné síly členských států Varšavské smlouvy může dosahovat své požadované úrovně jen za předpokladu internacionální spolupráce. Na řešení společných úkolů se podílejí vědci jednotlivých socialistických zemí. Nej-

širší vědeckou základnu má sovětská vojenská věda. Vzhledem k principům internacionální spolupráce se její výsledky stávají součástí vědeckého poznání ve všech státech Varšavské smlouvy. To přispívá nejen ke srovnávaní získaných poznatků, ale také k rychlejšímu rozpracování nosných idejí pro upevňování obranné síly a rovněž ke sjednocování přípravy vojenských kádřů.

Morálně politický potenciál obsahuje stále více ideje internacionální povinnosti a odpovědnosti za společnou obranu socialismu. V jeho struktuře dochází ke sblížení hodnot internacionalismu a vlastnictví, k postupnému vytváření a posilování internacionální solidarity, k překonávání tendencí nacionalismu. Přestože převažuje tendence internacionalizace hodnot spravedlivé obrany socialistických vymožeností, není možné podceňovat ideologický vliv antikomunistické propagandy, která se snaží libivými hesly a sliby okamžitých výhod

oslabovat internacionální vědomí lidu socialistického společenství.

Vojenský potenciál v době soustřeďuje možnosti, které vyplývají z ostatních potenciálů. Tvorí jádro obranné síly socialistického společenství. V něm se v době války realizují možnosti těchto potenciálů. V době míru je vojenský potenciál výslednicí — integrovanou silou, jejíž stav vyjadřují spojené ozbrojené síly svou bojovou připraveností.

Internacionalizace vlastního vojenského potenciálu se prohlubuje v jeho materiálně technickém zabezpečení, ve způsobech bojové a politické přípravy vojsk, v uplatnění jednotného systému komunistické výchovy vojáků, v organizační struktuře vojsk a ve způsobu řízení. Výsledky sjednocování přípravy armád členských států Varšavské smlouvy se projevují na společných cvičeních. Získané zkušenosti se pak stávají součástí teorie a praxe zdokonalování společné obranné síly.

Internacionální povinnost a odpovědnost za upevňování ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy

Organickou součástí obranné síly socialistických států tvoří realizace internacionálních idejí a jejich vnitřní přijetí lidem i jeho armádou. Komunistické a dělnické strany v socialistických státech, sdružených v organizaci Varšavské smlouvy, uplatňují proto i ve vojenské politice vědecky zdůvodněné principy internacionalismu, které jsou vyjádřením objektivních zákonitostí. Vojenská politika marxisticko-leninských stran, stejně jako jejich politika v ostatních sférách společenského života, vychází z faktu, že socialistické společenství není dočasně uskupení ani vojensko-politický blok (jak je často označováno v buržoazní propagandě), ale výsledkem procesu, který je objektivně nevyhnutelný.

Z této zákonitosti vyplývá povinnost komunistických a dělnických stran všestranně upevňovat socialistické společenství včetně výstavby ozbrojených sil a všestranně připravovat jejich příslušníky k nekompromisnímu naplňování zásad vzájemné odpovědnosti za obranu socialismu.

Internacionální odpovědnost spojených ozbrojených sil Varšavské smlouvy, jejich povinnost upevňovat všechny složky své bojové síly, je odrazem a vyjádřením obecného zájmu celku — socialistického společenství. V. I. Lenin již v době občanské a intervenční války zdůraznil souvislost schopnosti mas vydržet nejtěžší zkoušky, neztrácet vůli k boji a k vítězství nad nepřítelem a jejich věrnost ideám interna-

cionalismu: „Zvítězíme, jestliže přední oddíly pracujících, Rudá armáda, budou pamětliví toho, že zastupují a hájí zájmy celého mezinárodního socialismu.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 27, s. 501.)

Dějiny vítězných bitev sovětských ozbrojených sil jsou zároveň dějinami ztělesnění tohoto leninského odkazu o jednotě internacionálních a vlasteneckých úkolů.

V současných podmínkách neobyčejně vzrůstá význam leninského pojetí internacionální povinnosti. Zvyráží její dynamiku vnitřních procesů socialistického společenství, růst agresivity soudobého imperialismu i vědeckotechnický rozvoj ve vojenskosti. Kdyby vzplanula raketová jaderná válka, vyžadovala by od bojujících mas všech států Varšavské smlouvy zvláště pevnou, ideově motivovanou vůli k boji a vysokou úroveň činnosti každého článku našeho internacionálního svazku, jehož obecné zájmy v podmínkách imperialistické agrese zcela splnou se specifickými národními a státními zájmy.

Předpoklady vojáků realizovat odpovědně tyto zájmy svou aktivní, obětavou činností jsou v socialistických armádách utvářeny jednotou organizačnické a ideologické práce. Příslušníkům socialistických armád je ideovou výchovou i v praktickém životě (zejména v průběhu spojeneckých, společných cvičení) vštěpována zásada nekompromisní internacionální podmíněnosti pevné obrany každého spojeneckého státu a

socialistických vymožeností pracujících jednotlivých národů socialistického společenství.

Internacionální stanoviska v otázkách obrany socialistického státu (stejně jako v jiných sférách společenského života) umožňují správně vidět nejbližší i perspektivní cíle výstavby ozbrojených sil vlastní země a podřizovat jim systém přípravy a výchovy jejich příslušníků.

V marxisticko-leninském pojetí tvoří internacionální odpovědnost dialektickou jednotu s odpovědností za osud socialistické vlasti, za obranu národních zájmů. Národní zájmy za socialismu nejsou uzavřeny do sebe ani v mírových dobách, tím méně v případě jejich ohrožení ozbrojenou imperialistickou agresí. V zájmech každého socialistického národa je hlavní jejich socialistický obsah a proto netvoří něco výhradně vnitřního, stejně jako internacionální zájmy nejsou výlučně orientovány vně národních zájmů.

Internacionální principy, které vyjadřují nejvládnější, nejpodstatnější zájmy socialistické vlasti, tvoří společnou motivační sílu mnohonárodnostních ozbrojených sil socialistických států. Pouze internacionální jednotu může zabezpečit vnitřní, morálně politickou pohotovost těchto velkých vojenských mas, včlenit se v okamžiku bezprostředního nebezpečí pro bratrskou socialistickou vlast do bojové činnosti v minimálním čase a v nekompromisním obětavém boji bránit společné zájmy.

V současné době dochází ke stále hlubšímu a složitějšímu působení různých faktorů, které ovlivňují průběh i výsledky války. Ideová soudržnost vojenských mas na všech úrovních struktury společnosti a ozbrojených sil nabývá v této souvislosti stále na významu. Socialistický internacionalismus bojujících mas (tj. jakmile se internacionální zásady přemění v sociální energii lidí) bude značně přispívat k tomu, aby strategie mohla stavět náročné cíle operacím a bojům.

Vědomí internacionální semknutosti a vzájemné odpovědnosti je zároveň významným činitelem morálního ducha ozbrojených sil jednotlivých socialistických států, dává jistotu o možnostech a účinnosti společné obrany. Morálně politický charakter odpovědnosti za internacionální obranu je ještě zvyrazněn podmínkami soudobého vědeckotechnického rozvoje. V každé jednotce, na všech úrovních struktury socialistických ozbrojených sil vzrůstá odpovědnost za praktické zvládnutí nových způsobů použití současných zbraňových systémů, za zvládnutí organizace týlového a technického zabezpečení.

Ideové motivy socialistického internacionalismu vnášejí do povinností příslušníků ozbrojených sil socialistických států cílevědomost nejvyššího řádu, odhodlání a připravenost překonávat jakékoli překážky k dosažení spravedlivých cílů války vnučené imperialismem. Zdrojem těchto motivů je marxisticko-leninská vědecká analýza podstatných závazků národních oddílů dělnické třídy i závazků vůči všem revolučním silám světa. Internacionální aspekt jejich sociální energie má proto pevné základy: odráží se v něm podstatné objektivní vztahy, objektivní stránky internacionální a vlastenecké odpovědnosti, které vyplývají ze zákonitostí společenského pohybu.

Socialistický internacionalismus v jednotě s vlastenectvím je však činným prvkem společenského vědomí pouze tehdy, přemění-li se objektivní internacionální závazky v hluboké přesvědčení, budou-li hluboce pochopeny a stanou se osobnostně významnými pro každého obránce a budovatele každé socialistické vlasti.

Základním kritériem internacionalismu je proto prakticky vyjádřená odpovědnost za vytváření a obranu socialistických hodnot nejen své vlastní země, ale i celého socialistického společenství, aktivní účast v boji, který vyplývá z role socialistických zemí ve světovém revolučním procesu, všestranná podpora protimperialistického boje národů.

Internacionální odpovědnost, jako morálně politická vlastnost vojáků socialistických armád, se utváří výchovným působením mnoha činitelů. Základním z nich je socialistický společenský řád a s ním spojený způsob života společnosti, jenž se promítá i do specifických podmínek ozbrojených sil. Jeho působení na vědomí a vlastnosti vojáků, včetně jejich internacionální odpovědnosti, je však zprostředkováváno řadou článků sociální struktury a významné místo mezi nimi zaujímá nejbližší vojenské sociální prostředí příslušníků ozbrojených sil.

V důsledku vědeckotechnického rozvoje představují současné armády států Varšavské smlouvy složitý systém skupin. Pro tento systém jsou charakteristické poměrně členitá soustava konkrétních funkcí jednotlivců a skupin vojáků i různé formy jejich vzájemné součinnosti. Zvláštnosti zastoupených odborností i kvalifikace příslušníků vojenských skupin vytváří v soudobých socialistických armádách velmi složitý komplex specifických případů sociálního prostředí.

Podstata této specifiky je však ve všech socialistických armádách společná. Je určována smyslem existence a posláním ozbro-

ných sil států organizace Varšavské smlouvy, které spočívají v internacionální ochraně a obraně základních zájmů pracujících všech národů našeho společenství. Dialektický přístup k postižení systému sociálních prostředí v našich armádách vyžaduje zdůraznit, že každý jeho jednotlivý případ je výrazně ovlivňován všemi činiteli, které přímo či nepřímo souvisejí s ozbrojeným bojem v podmínkách třídně rozděleného světa, s nezbytností upevňovat tvář v tvář imperialistickému nebezpečí bojovou pohotovost a všestrannou připravenost socialistických armád.

Zvláštnosti bojových úkolů, podmínek jejich činnosti, specifické požadavky vojenské služby se zcela zřetelně promítají do vojenského sociálního prostředí značnou reglementovaností vzájemných vztahů, chování a činností vojáků všech kategorií. Avšak sociální charakter těchto vztahů i chování je odvozen od třídní politické podstaty cílů socialistických armád, jejichž internacionální úkoly mají spravedlivý charakter a progresivní cíle.

Rozvoj vzájemných vztahů mezi vojáky všech kategorií je v socialistických armádách založen na sociální rovnosti. Promítají se do nich ideály socialistického kolektivismu. Vychovatelům, velitelům, politickým pracovníkům, stranicím a mládežnickým organizacím jde vždy o utváření takové osobnosti, která neuvažuje o sobě a své činnosti mimo společnost a kolektiv, k němuž náleží.

Vojenská jednotka se stává v přesném slova smyslu socialistickým kolektivem tím, že ideově spojuje vojáky a zaměřuje jejich aktivitu na plnění podstatných úkolů výstavby i obrany socialistické vlasti, jež je neuskutečnitelná a nemyslitelná mimo rámec socialistického společenství. Pouze takové ideové sjednocení skupiny vojáků, v němž dominuje odpovědný vztah k vyšším úkolům a cílům socialistické společnosti, z ní tvoří kolektiv. A teprve potom vztahy jednotlivých vojáků k potřebám takového kolektivu vyjadřují i jejich vztah ke společnosti, k potřebám jejího rozvoje a k úkolům ozbrojené obrany jejich základních zájmů.

Proto také je utváření přesvědčených internacionalistů a soudržných vojenských kolektivů dvojčedným úkolem. Řešení jedné stránky tohoto úkolu podmiňuje řešení druhé stránky. Tato souvislost se zcela zřetelně projevuje v jednotkách, složených z vojáků různých národností. Výchovná funkce vojenských kolektivů se v současnosti prohlubuje tím, že stále důsledněji zprostředkovávají základní hodnoty internacionální odpovědnosti, jež jsou vlastní rozvinuté socialistické společnosti.

Politickou stránku výchovy k internacionální odpovědnosti tvoří výchova vědomí třídní sounáležitosti vojáků daného národa s lidem všech socialistických zemí, s bratrskými armádami států Varšavské smlouvy, přesvědčení o historické nezbytnosti stále hlubší sociálně ekonomické, ideové a vojenské jednoty národů všech socialistických zemí.

Morální stránka spočívá v realizaci principů a ideologie socialistického internacionalismu prostřednictvím cílevědomé organizace mezilidských vztahů podle zásad socialistické morálky a vojenského souduzství. Egoismus a individualismus jsou v přímém protikladu s ideály kolektivismu.

Proto je v socialistických armádách věnována zvláštní péče utváření vztahů vzájemné odpovědnosti, prosazování společenských zájmů a kolektivních cílů bojové pohotovosti před osobními i úzce skupinovými. Ideově jednotný vojenský kolektiv, který se vyznačuje principiálními soudružskými vztahy, se tak stává důležitým činitelem reálného projevu kolektivismu vyššího řádu — socialistického internacionalismu.

V ideově vyhraněném vojenském kolektivu se utváří schopnost a zaměřenost jednotlivců k aktivní spolupráci v různých kooperovaných činnostech jednotek. V těchto činnostech, které jsou konkrétním výrazem internacionální aktivity socialistické armády, se voják formuje a mění. Je však pod vlivem celkové orientace kolektivu v závislosti na tom, jakou má dané sociální prostředí pro něho přitažlivost. Skutečné, neformální včlenění vojáka do vojenského kolektivu a jeho aktivní účast na úkolech organické jednotky závisí tedy v mnoha směrech na tom, jak významný je pro něho hlavní obsah ideové soudržnosti kolektivu.

Osobnostní význam tohoto obsahu se utváří u vojáků péčí velitelů, politických pracovníků, stranicích a mládežnických organizací o to, aby praxe kolektivu přesvědčovala každého o jednotě třídního, internacionálního poslání armády a norem jejího vnitřního života.

Dobře organizované a vyspělé vojenské kolektivy se vyznačují tím, že žádná jejich činnost v různých oblastech bojové a politické přípravy není uskutečňována samoúčelně a mimo souvislost s upevňováním bojové pohotovosti a všestranné připravenosti organických jednotek. Internacionální charakter úkolů a cílů ozbrojených sil není proto v takových kolektivech ničím odlehlym, časově vzdáleným. Zkušenosti velitelů, politických pracovníků a stranicích organizace velmi dobře chápou, že v opačném případě by společensky významné cíle socialistické armády postrádaly v konkré-

ním životě jednotek mobilizující účinek a každodenní činnost vojáků, jako cesta k cílům, by ztrácela aktuální politickomorální hodnotu.

Ideová soudržnost vojenského kolektivu těsně souvisí s rozvojem jeho zdravého společenského mínění. V tomto mínění se projevuje velmi zřetelně předpoklad a současně i produkt duchovní síly vojenského kolektivu, jeho schopnost ke kolektivní sebekontrolě, jeho možnosti účinně vést vojáky k odpovědnosti za obranu socialismu a socialistické vlasti.

Zdravé společenské mínění vojenských kolektivů aktivně reaguje na nesprávné a neodpovědné chování některých jednotlivců. Jeho hlavní funkce však nespočívá v korigování nežádoucích odchylek v chování vojáků, nýbrž v ideové motivaci, v podněcování společensky prospěšné činnosti

vojáků, jejich tvůrčí aktivity při plnění úkolů bojové a politické přípravy jednotek.

Přeměna objektivních požadavků, které vyplývají z odpovědnosti ozbrojených sil za obranu socialismu a socialistické vlasti, ve veřejné mínění vojenských kolektivů je stálým úkolem velitelů, politických pracovníků, stranických a mládežnických organizací v socialistických armádách. Úspěchy při jeho řešení mají zásadní význam pro soustavný rozvoj duchovní síly jednotek. Společenské mínění je v kolektivech socialistických armád utvářeno především cílevědomou ideově politickou výchovou vojáků, která umožňuje vojákům dospět k principiálnímu, třídně pojatému hodnocení konkrétních úkolů jednotek na pozadí a v souvislostech s klíčovými potřebami neustálé bojové pohotovosti všech socialistických armád.